

Чабанець М. В. д. е. н. Гринько Т. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У вітчизняній та зарубіжній літературі не існує єдиної точки зору щодо класифікації потенціалу підприємства. Аналіз наукових робіт в більшості випадків дає змогу виділити: ресурсний, функціональний та інноваційний потенціали.

Дослідженням ресурсного потенціалу займалися такі науковці: Кісіль М. І., Бугуцький О. А., Андрійчук В. Г., Лукінов І. І., Мосіюк П. О., Пасхавер Б. І., Яценко В. М., Василенко Ю. В. та ін..

Ресурсний потенціал підприємства – це сукупність взаємопов'язаних матеріальних, фінансових, природних, інформаційних та технологічних ресурсів, які використовуються для виробництва продукції, а також можливість їх використання працівниками з метою виробництва та реалізації продукції для отримання максимального прибутку [6].

Ресурсний потенціал підприємства включає такі види [2]: трудовий, фінансовий, інтелектуально-технологічний, інформаційний, матеріально-технічний та природний потенціал.

Трудовий потенціал підприємства визначає кількісний та якісний потенціал трудових ресурсів, задіяних підприємством для виконання виробничої діяльності.

Фінансовий потенціал визначається фінансовими можливостями здійснення поточних та перспективних процесів, з метою отримання вигод. Він включає різноманітні фінансові вкладення та грошові ресурси (державні, позичкові і власні).

Інтелектуально-технологічний потенціал – це можливості інтелектуальних та технічних ресурсів здійснювати формування управлінських компетенцій, які забезпечують досягнення стратегічних цілей підприємства.

Інформаційний потенціал залежить від швидкості та достовірності отримання інформації (організаційної, виробничої, правової, маркетингової та ін.), її об'єктивності від інформаційних систем.

Матеріально-технічний потенціал підприємства залежить від матеріально-технічних ресурсів їх раціонального та ефективного використання і виробничому процесі для відтворення та формування виробничого потенціалу.

Природний потенціал залежить від розміщення продуктивних сил, які включають природні умови та ресурси (тіла й сили природи, що можуть бути використані з метою задоволення потреб суспільства).

Функціональний потенціал є узагальнюючим видом потенціалу який включає: виробничий, управлінський, екологічний, організаційний, економічний та науково-технічний потенціали. Дослідження питання виробничого потенціалу займалися такі вчені: Загорна Т. О., Кульменко В., Репіна І. М., Сахаєв В. Г., Мельник І. Є., Василенко В. О., Анчишин А. І., Лукінов І. І., Черников Д. А., Удалих О. О., Олексюк О. І. та ін..

Анчишин А. І., Лукінов І. І. та Черников Д. А. визначають виробничий потенціал як сукупність ресурсів, які приймають форму факторів у процесі виробництва, а також якість та кількість ресурсів, які є в розпорядженні господарських систем [4].

Репіна І. М., Федонін О. С. та Олексюк О. І. розглядають виробничий потенціал як приховані та наявні можливості підприємства у факторах виробництва (залучення їх та використання), що забезпечить максимально можливий випуск продукції [7].

Поняття управлінського потенціалу Ансофф І. у своїй праці «Стратегічне управління» розглядає як обсяг роботи, з якою може справитися керівництво підприємства [1]. Нікелін Л. та Єгоров А. розглядають управлінський потенціал через персонал підприємства і наголошують на професіоналізмі та класифікації, а також виокремлюють людський капітал основний чинник економічного зростання [8].

Отже, управлінський потенціал – це сукупність навичок, знань та організаційних спроможностей керівників на кожному рівні управління, які формуються та використовуються ними для ефективної та сталої роботи підприємства. До складових управлінського потенціалу відноситься: організаційна спроможність, творчий потенціал та кваліфікаційний потенціал [8].

Мільнер Б. в складі організаційного потенціалу виділяє такі елементи [5]: системи і процедури, системи ціннісної орієнтації, технологічні процеси, інформацію, управлінський персонал та його структуру. Курінний О. визначає організаційний потенціал як узагальнену систему характеристик, яка відображає відповідність та взаємопогодженість підсистем підприємств опираючись на сукупність ціннісних установок, законів поведінки, норм, що відображають виробничі, економічні та соціальні відносини в економічній системі. Отже, загалом організаційний потенціал підприємства можливо визначити як сукупність можливостей працівників управлінського апарату [9].

Проблематикою науково-технічного потенціалу займались: Амоші А. І., Бажала М. Ю., Єгорова І. Ю., Іванова Н. І., Лахтіна Г. А, та ін.. Науково-технічний потенціал – це сукупність трудових, матеріальних та фінансових ресурсів, що належать до сфери науково-технічної діяльності та мають можливість забезпечувати ефективне використання суспільної праці [6]. Даний потенціал включає: наукові кадри, організаційно-управлінську структуру, інформаційну складову та матеріально-технічну базу.

Як окремий вид потенціалу науковці виділяють «інноваційний потенціал підприємства». Дослідженням сутності та класифікації цього поняття займались: Лисин Б. К. та Фридлянов В. Н., Балабанов І. Т., Протасов В. І., Давидов А. Н., Шулік В. А., та ін.. Більшість науковців структуру інноваційного потенціалу представляють трьома складовими, а саме [3]: продукуючою, ресурсною та результативною. Ресурсна складова включає матеріально-технічні, інформаційні, фінансові та людські ресурси. До продукуючого компонента відносять наукові інститути, законодавче регулювання, методи і форми управління інноваційним потенціалом. Результативна складова містить інноваційний продукт.

Аналіз наукових підходів показав, що потенціал підприємства розглядається як сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей, що можуть бути використані для досягнення певних цілей. За рахунок ефекту синергії, при взаємодії декількох потенціалів, їх загальна ефективність більша за суму ефективностей потенціалу кожного видового прояву.

Отже, узагальнюючи класифікацію можна стверджувати, що потенціал підприємства є характеристикою розвитку підприємства. Управління розвитком підприємства передбачає необхідність розробки та впровадження системи стратегічного управління, основою якої виступає система аналізу та оцінки потенціалу підприємства, процесів його зміни.

Список використаних джерел:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
2. Бутенко Г. Д. Сучасні підходи до визначення структури ресурсного потенціалу підприємства / Г. Д. Бутенко // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2016. – № 1. – С. 44–47.
3. Лисенко С. М. Теоретичні та методичні підходи до визначення поняття «Інноваційний потенціал» / С. М. Лисенко, Ю. Ю. Моїсєєва // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2. – С. 36–39. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_2_9
4. Лісовенкова І. М. Виробничий потенціал підприємства: методологічні підходи / І. М. Лісовенкова // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2011. – № 2. – С. 47–55.
5. Мартусенко І. В. Сутність організаційного потенціалу та його роль в підвищенні ефективності діяльності підприємства / І. В. Мартусенко, Г. М. Бойківська // Інноваційна економіка. – 2012. – №2. – С. 133–137.3
6. Петренко Л. А. Методичні аспекти оцінювання науково-технічного потенціалу підприємства / Л. А. Петренко, Ю. О. Гернего // Університетські наукові записки. – 2011. – № 1. – С. 428–435.
7. Репіна І. М. Підприємницький потенціал: методологія оцінки та управління / І. М. Репіна, І. М. Протасов // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. – 1998. – № 2. – С. 262–271.
8. Рульєв В. А. Менеджмент : навч. посіб. / В. А. Рульєв, С. О. Гуткевич. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 312 с.
9. Турило А. М. Потенціал підприємства: сутність, класифікація, види / А. М. Турило, К. В. Богачевська // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 259–263.
10. Гринько Т. Щодо інноваційного потенціалу як складової частини інноваційної активності підприємств / Т. Гринько // Інноваційний аспект. – 2010. – № 5. – С. 56–58.
11. Єфімова С. А. Методичні підходи до оцінки інноваційного потенціалу підприємства сфери послуг / С. А. Єфімова, Т. В. Гринько // Вісник Дніпропетровського університету. Сер. : менеджмент інновацій. – 2015. – №5 (23). – С. 30–37.